

Stvarne i željene aktivnosti studenata u slobodnom vremenu

Jasmina Vrkić Dimić
Sveučilište u Zadru
Odjel za pedagogiju

Sažetak

Zatvaranje kino-dvorana, poluprazna kazališta, sve veća zlouporaba opojnih droga, spuštanje dobne granice konzumiranja prve cigarete i alkoholnih pića, sve češća pojava skitnje, prostitucije, porast maloljetničke delinkvencije itd. — sve su to negativne pojave koje duboko zadiru u sferu slobodnog vremena. Moglo bi se reći da im je, između ostalog, uzrok i pravodobno nestečena kultura smislenog provođenja slobodnog vremena, nedostatak samopouzdanja i nesposobnost racionalnog i moralnog donošenja odluka u mnogim kriznim situacijama koje u današnjem društvu ne možemo zaobići.

Uviđajući značaj slobodnog vremena na kvaliteti i kulturi života suvremenog čovjeka, nameće se pitanje kako mladi ljudi — studenti organiziraju svoje slobodno vrijeme, kojim ga aktivnostima ispunjavaju ili žele ispunjavati? Razmišljaju li o aktivnostima slobodnog vremena kao jednom od putova izražavanja i razvijanja kreativnosti, jednom od oblika bogaćenja svoje osobnosti? Postavljena pitanja dodatno dobivaju na važnosti uzmemo li u obzir činjenicu da je riječ o studentima nastavničkog fakulteta, dakle o potencijalnim budućim organizatorima slobodnovremenskih aktivnosti. Dobiveni rezultati, kako teorijskih analiza, tako i empirijskog istraživanja, afirmiraju ulogu i značaj slobodnog vremena u životima studenata. Kao nužna se javlja šira potreba osvješćivanja značaja i konkretnih mogućnosti pozitivnog utjecaja pedagogije slobodnog vremena u odgojnim situacijama.

Ključne riječi: slobodno vrijeme, aktivnosti slobodnog vremena, funkcije slobodnog vremena, interesi u slobodnom vremenu, kultura provođenja slobodnog vremena, odgoj za slobodno vrijeme, studenti

Summary

REAL AND PREFERRED STUDENTS' ACTIVITIES IN THEIR FREE TIME

Jasmina Vrkić Dimić
University of Zadar, Croatia
Department of Pedagogy

Closing of cinemas, half-empty theatres, increase in drug abuse, lowering of the age limit for consummation of the first cigarette or alcoholic drink, increased frequency of vagrancy, prostitution, juvenile delinquency, etc. — all these are negative phenomena which go deep into the free time sphere. It could be argued that, among others, reasons for them are the failure to acquire the culture of meaningful spending of free time, lack of self-esteem and inability for rational and moral decisions in numerous crises which are unavoidable in contemporary society.

Recognizing the significance of free time for quality and culture of life of the contemporary individual, the question arises about how young people — students — organize their free time, and by what activities they fulfil it or want to fulfil it? Do they think about free time activities as one of the ways to enhance their personalities? These questions

become even more significant considering the fact that the students in question are future teachers, i.e. potential future organizers of free time activities. The results of both theoretical analyses and empirical studies affirm the role and significance of free time in students' lives. It is necessary to raise the consciousness about significance and concrete activities for positive influence of pedagogy of free time in educational situations.

Key words: free time, free time activities, free time functions, interests in free time, culture of spending free time, education for free time, students

1. Struktura empirijskog istraživanja

U sklopu proučavanja slobodnog vremena kao odgojnog fenomena provedeno je, empirijsko istraživanje na temu „Slobodno vrijeme studenata – organizacija, sadržaji i provođenje”.

Cilj istraživanja (dijela koji se odnosi na sadržaje) bio je utvrditi kojim aktivnostima studenti ispunjavaju slobodno vrijeme, čime bi se uistinu željeli baviti u slobodnom vremenu te koji su razlozi neostvarenja vlastitih želja.

U radu se polazi od nulte hipoteze, dakle smatra se da nema razlika u slobodnom vremenu (tj. iskazanim aktivnostima slobodnog vremena, željenim, ali neostvarenim aktivnostima, razlozima nerealizacije želja) između ispitanika različitog spola, studijskih grupa, godina studija te procijenjenog socioekonomskog statusa (nezavisne varijable).

Prilikom empirijskog istraživanja, s ciljem prikupljanja podataka, korišteni su anketni upitnici konstruirani za tu svrhu. Uvodni dio anketnog upitnika sadrži uputu kojom su ispitanici informirani o cilju prikupljanja podataka. Dana je i definicija slobodnog vremena (prilagođena ispitivanoj populaciji tj. studentima) te su ispitanici upućeni da prilikom popunjavanja upitnika slobodno vrijeme razumijevaju

na definirani način. Slobodnim vremenom smatra se onaj fond vremena kojim čovjek raspolaže pošto podmiri sve svoje profesionalne (studij, izrada seminarskih radova, praktična nastava, učenje za potrebe studija i sl.), obiteljske, društvene obveze i fiziološke potrebe te ga kreira svojom odlukom prema osobnim željama, mogućnostima i sposobnostima.

Upravo iz razloga što je hipoteza postavljena na način da se unaprijed ne anticipiraju mogući ishodi istraživanja, dakle kreće se od nulte hipoteze, anketni upitnik kojim su se prikupljali podaci većim dijelom sastavljen je od pitanja otvorenog tipa kako bi se osigurala potpuna sloboda u odgovaranju na postavljena pitanja te u konačnici dobili što objektivniji podaci.

1.1. Ispitani uzorak studenata

Ciljana populacija koju se ovim istraživanjem željelo ispitati su studenti dodiplomskih studija. Istraživanje je provedeno na Sveučilištu u Zadru tijekom mjeseca svibnja 2003. godine, na uzorku studenata (N = 415) sa 1., 2., 3. i 4. godine raznih studijskih grupa.

Uzorak studenata formiran je kao stratificirani proporcionalni uzorak, pa se prilikom njegovog

TABLICA 1. ISPITANICI PREMA SPOLU

Ispitanici	Frek.	Kumul. frek.	%	Kum. %
muškarci	143	143	34,45783	34,4578
žene	272	415	65,54217	100,0000

TABLICA 2. ISPITANICI PREMA STUDIJSKIM GRUPAMA

Studijske grupe	Frek.	Kumul. frek.	%	Kum. %
nenastavnička	131	131	31,56627	31,5663
nastavnička	284	415	68,43373	100,0000

TABLICA 3. ISPITANICI PREMA GODINAMA STUDIJA

God. stud.	Frek.	Kumul. frek.	%	Kum. %
1.	164	164	39,51807	39,5181
2.	125	289	30,12048	69,6386
3.	75	364	18,07229	87,7108
4.	51	415	12,28916	100,0000

TABLICA 4. ISPITANICI PREMA SOCIOEKONOMSKOM STATUSU

Socioekon. status	Frek.	Kumul. frek.	%	Kum. %
vrlo nizak	3	3	0,72289	0,7229
ispod prosjeka	34	37	8,19277	8,9157
prosječan	325	362	78,31325	87,2289
iznad prosjeka	51	413	12,28916	99,5181
izrazito visok	2	415	0,48193	100,0000

određivanja pazilo da omjeri unutar uzorka, a koji se odnose na spol, studijske grupe i godine studija, odgovaraju omjerima tih „potpopulacija” unutar sveukupne populacije studenata Sveučilišta u Zadru.

Nešto preko 65% ispitanog uzorka studenata čine studentice, a oko 34% studenti (Tablica 1), što otprilike odgovara omjeru žena i muškaraca u populaciji studenata Sveučilišta u Zadru.

Većina studijskih grupa Sveučilišta u Zadru je dvopredmetna, pa njihovim križanjem dolazi do mnoštva različitih kombinacija. Iz tog razloga, prilikom unosa i obrade podataka, ispitanici su, temeljem varijable studijska grupa, svrstavani u dvije skupine: nenastavničke (studij informatologije i komunikologije / kulture i turizma, kombinacija studija arheologije i povijesti umjetnosti) i nastavničke studijske grupe (studij kroatistike i slavistike, studiji stranih jezika: engleski, francuski, talijanski, njemački jezik i književnost, studij klasične filologije, pedagogije, psihologije, sociologije, filozofije, arheologije, povijesti umjetnosti, povijesti i geografije).

Oko 68% ispitanika čine studenti nastavničkih usmjerenja, dok je oko 32% studenata nenastavničkih studijskih grupa (Tablica 2).

Ispitani su studenti sa sve četiri godine studija; najviše je ispitanih studenata 1. godine studija, oko 40%, dok s višom godinom studija broj ispitanih studenata opada (Tablica 3), što odgovara i realnom stanju unutar populacije studenata na sve četiri godine studija.

Samoprocjenom ispitanika njihovog socioekonomskog statusa dobiveni podaci (Tablica 4) pokazuju da je daleko najveći dio studenata - 78%

prosječnog socioekonomskog statusa. Ispodprosječni socioekonomski status iskazalo je 9% ispitanika (vrlo nizak, ispod prosjeka), dok je 13% studenata svoj socioekonomski status procijenilo kao iznadprosječan (iznad prosjeka, izrazito visok).

1. 2. Obrada podataka

Obrada podataka empirijskog istraživanja uključivala je kvalitativnu i kvantitativnu analizu. Kvalitativnom analizom (redukcija, sređivanje, kategoriziranje podataka) obuhvaćeni su podaci koji opisuju ponašanje studenata u slobodnom vremenu. Daljnjom statističkom obradom podataka izračunavani su osnovni pokazatelji deskriptivne statistike (frekvencije, kumulativne frekvencije, postoci, kumulativni postoci, proporcije, rangovi) temeljem kojih je izvršen tablični i slikovni prikaz dobivenih rezultata istraživanja te vršena daljnja interpretacija.

Vjerojatnost povezanosti nezavisnih i zavisnih varijabli, na razini 95% i/ili 99% vjerojatnosti, izračunavana je putem Hi-kvadrat testa kojim su iskazani odnosi s pripadajućim vjerojatnostima između varijabli od kojih je većina imala atributivna obilježja.

2. Analiza i interpretacija rezultata istraživanja

2.1. Aktivnosti studenata u slobodnom vremenu

Prvi zadatak istraživanja bio je utvrditi kojim aktivnostima studenti ispunjavaju svoje slobodno

TABLICA 5. UČESTALOST POJEDINIHK AKTIVNOSTI STUDENATA U SLOBODNOM VREMENU

Aktivnosti u slobodnom vremena	Provođ.	Frek.	Kum. frek.	%	Kum. %	Rang
sport i rekreacija	ne	281	281	67,71084	67,7108	5
	da	134	415	32,28916	100,0000	
TV, radio, glazba	ne	151	151	36,38554	36,3855	2
	da	264	415	63,61446	100,0000	
čitanje	ne	271	271	65,30120	65,3012	4
	da	144	415	34,69880	100,0000	
kompjutor i internet	ne	342	342	82,40964	82,4096	7
	da	73	415	17,59036	100,0000	
kultura	ne	375	375	90,36145	90,3614	11
	da	40	415	9,63855	100,0000	
druženje	ne	124	124	29,87952	29,8795	1
	da	291	415	70,12048	100,0000	
odmor	ne	339	339	81,68675	81,6867	6
	da	76	415	18,31325	100,0000	
šetnja, boravak u prirodi	ne	253	253	60,96386	60,9639	3
	da	162	415	39,03614	100,0000	
igre	ne	373	373	89,87952	89,8795	10
	da	42	415	10,12048	100,0000	
kreativno-umjetničke aktiv.	ne	363	363	87,46988	87,4699	9
	da	52	415	12,53012	100,0000	
droga i alkohol	ne	397	397	95,66265	95,6627	12
	da	18	415	4,33735	100,0000	
ostalo	ne	357	357	86,02410	86,0241	8
	da	58	415	13,97590	100,0000	

vrijeme. Pritom su se ispitali sadržaji slobodnog vremena studenata koji podrazumijevaju njihove najčešće slobodnovremenske aktivnosti, bez obzira radi li se o samostalnim aktivnostima studenata ili

o aktivnostima u okviru raznovrsnih organiziranih oblika provođenja slobodnog vremena.

Većina studenata najčešće slobodno vrijeme provodi u druženju s prijateljima ili partnerom (pre-

TABLICA 6. UČESTALOST POJEDINIHK SLOBODNOVREMENSKIH AKTIVNOSTI STUDENATA S OBZIROM NA SPOL

Aktivnosti slobodnog vremena	Muškarci proporcija	Žene proporcija	$p(\chi^2)$
sport i rekreacija	0,503497	0,227941	<0,01
TV, radio, glazba	0,573427	0,669118	>0,05
čitanje	0,272727	0,386029	<0,05
kompjutor i internet	0,251748	0,136029	<0,01
kultura	0,069930	0,110294	>0,05
druženje	0,559441	0,775735	<0,01
odmor	0,181818	0,183824	>0,05
šetnja, boravak u prirodi	0,174825	0,503676	<0,01
igre	0,174825	0,062500	<0,01
kreativno-umjetničke akt.	0,090909	0,143382	>0,05
droga i alkohol	0,097902	0,014706	<0,01
ostalo	0,090909	0,165441	<0,05

TABLICA 7. UČESTALOST POJEDINIH SLOBODNOVREMENSKIH AKTIVNOSTI STUDENATA S OBZIROM NA STUDIJSKU GRUPU

Aktivnosti slobodnog vremena	Nenastavnička studijska grupa proporcija	Nastavnička studijska grupa proporcija	p(χ^2)
sport i rekreacija	0,366412	0,302817	>0,05
TV, radio, glazba	0,595420	0,654930	>0,05
čitanje	0,290076	0,373239	>0,05
kompjutor i internet	0,229008	0,151408	>0,05
kultura	0,030534	0,126761	<0,01
druženje	0,702290	0,700704	>0,05
odmor	0,152672	0,197183	>0,05
šetnja, boravak u prirodi	0,412214	0,380282	>0,05
igre	0,114504	0,095070	>0,05
kreativno-umjetničke akt.	0,114504	0,130282	>0,05
droga i alkohol	0,038168	0,045775	>0,05
ostalo	0,175573	0,123239	>0,05

ko 70% ispitanika) i uz praćenje TV ili radio programa te slušanje glazbe (oko 64% ispitanika). Zatim slijede šetnje (parkovima, gradom, uz more i sl.) i boravak u prirodi (oko 40% ispitanika), što bismo mogli nazvati jednim oblikom aktivnog odmora i razonode (međutim, treba imati na umu probleme klasifikacije aktivnosti slobodnog vremena prema njegovim osnovnim funkcijama, koje su prethodno detaljnije pojašnjene). Kao najčešće spominjane aktivnosti slobodnog vremena studenata izdvajaju se još i čitanje te rekreativno bavljenje sportom (u oba slučaja preko 30% ispitanika).

Najrjeđe navodene aktivnosti slobodnog vremena studenata su: razne vrste društvenih ili individualnih igara (10%), kulturni sadržaji slobodnog vremena: posjeti kinima, kazalištima, galerijama, knjižnicama i sl. (9,6%) te korištenje droge i alkohola (4,3%). Pritom valja naglasiti da je pitanje u anketnom upitniku usmjereno na najčešće aktivnosti slobodnog vremena i da je postavljeno u obliku pitanja otvorenog tipa, dakle studenti su odgovarali samostalno navodeći svoje najčešće slobodnovremenske aktivnosti. Uzmemo li tu činjenicu u obzir mogli bi zaključiti da je 4,3% studenata koji navode konzumiranje opojnih droga i alkohola, kao jednu od najčešćih aktivnosti u svom slobodnom vremenu, jako mnogo! S tim u svezi, ne treba podcijeniti ni podatak o 9,6% studenata kojima su najčešće slobodnovremenske aktivnosti vezane uz kulturne sadržaje.

Efekte nezavisnih varijabli na učestalost provođenja različitih aktivnosti u slobodnom vremenu, prikazani su u tablicama od 6 do 8, gdje su, posebno za svaku praćenu nezavisnu varijablu (izuzev SES-a, koji se nije pokazao značajnim), date odgovarajuće proporcije ispitanika po pojedinim kategorijama te vjerojatnost koja se asocira uz značajnost χ^2 parametra.

Spol ispitanika ima značajan utjecaj na učestalost provođenja određenih aktivnosti slobodnog vremena studenata (Tablica 6). Studenti se značajno češće, u odnosu na studentice, bave aktivnostima vezanim uz sport i rekreaciju (50%), kompjutor i internet (25%), igre (17%), ali i uz alkohol i drogu (9,7%). S druge strane, studentice značajno češće provode slobodno vrijeme u druženju (78%), šetnji i boravku u prirodi (50%), zatim čitaju (39%) te se bave drugim aktivnostima kao što su: telefoniranje, dopisivanje (SMS), astrologija, molitva, razmišljanje, briga o cvijeću i kućnim ljubimcima i sl. (17%). Utvrđene razlike između preferiranih sadržaja slobodnog vremena studenata i studentica mogle bi se dovesti u vezu s razlikama u interesima između pripadnika različitog spola.

Studijska grupa kao nezavisna varijabla ima značajan utjecaj jedino na čestinu studentskih aktivnosti vezanih uz kulturne sadržaje (Tablica 7). Nastavnička usmjerenja (oko 13%) značajno se češće bave aktivnostima vezanim uz kulturu, nego ne-

TABLICA 8. UČESTALOST POJEDINIH SLOBODNOVREMENSKIH AKTIVNOSTI S OBZIROM NA GODINU STUDIJA

Aktivnosti slobodnog vremena	1. stud. god. proporcija	2. stud. god. proporcija	3. stud. god. proporcija	4. stud. god. proporcija	$p(\chi^2)$
sport i rekreacija	0,286585	0,328000	0,360000	0,372549	>0,05
TV, radio, glazba	0,609756	0,672000	0,626667	0,647059	>0,05
čitanje	0,286585	0,392000	0,386667	0,372549	>0,05
kompjutor i internet	0,134146	0,144000	0,293333	0,215686	<0,05
kultura	0,060976	0,152000	0,066667	0,117647	<0,05
druženje	0,750000	0,688000	0,680000	0,607843	>0,05
odmor	0,207317	0,184000	0,106667	0,215686	>0,05
šetnja, boravak u prirodi	0,341463	0,408000	0,480000	0,372549	>0,05
igre	0,060976	0,120000	0,160000	0,098039	>0,05
kreativno-umjetničke akt.	0,097561	0,128000	0,120000	0,215686	>0,05
droga i alkohol	0,073171	0,040000	0,013333	0,000000	>0,05
ostalo	0,103659	0,160000	0,146667	0,196078	>0,05

nastavnička (svega 3%), što može biti asocirano uz razlike između studijskih programa.

Godina studija ima značajne efekte na učestalost provođenja slobodnog vremena uz kompjutor i internet, te uz kulturne sadržaje (Tablica 8); Studen-

ti treće i četvrte godine studija znatno više slobodnog vremena provode uz kompjutor i internet (22-29%) od studenata na nižim studijskim godinama, a kulturne aktivnosti najviše se asociraju uz drugu godinu studija (15%).

TABLICA 9. ŽELJENE AKTIVNOSTI STUDENATA U SLOBODNOM VREMENU

Željene aktivnosti	Navod.	Frek.	Kumul. frek.	%	Kum. %	Rang
sport i rekreacija	ne	155	155	37,34940	37,3494	1
	da	260	415	62,65060	100,0000	
učenje, tečajevi radionice...	ne	239	239	57,59036	57,5904	2
	da	176	415	42,40964	100,0000	
glazba	ne	335	335	80,72289	80,7229	4
	da	80	415	19,27711	100,0000	
putovanja	ne	332	332	80,00000	80,0000	3
	da	83	415	20,00000	100,0000	
kultura	ne	396	396	95,42169	95,4217	9
	da	19	415	4,57831	100,0000	
kreativno-umjetničke aktivnosti	ne	380	380	91,56627	91,5663	6
	da	35	415	8,43373	100,0000	
druženje	ne	379	379	91,32530	91,3253	5
	da	36	415	8,67470	100,0000	
udruge	ne	386	386	93,01205	93,0120	7
	da	29	415	6,98795	100,0000	
ostalo	ne	387	387	93,25301	93,2530	8
	da	28	415	6,74699	100,0000	
sve realizirano	ne	405	405	97,59036	97,5904	10
	da	10	415	2,40964	100,0000	
bez odgovora	ne	408	408	98,31325	98,3133	11
	da	7	415	1,68675	100,0000	

TABLICA 10. AKTIVNOSTI KOJIMA BI SE STUDENTI ŽELJELI BAVITI S OBZIROM NA SPOL

Željene aktivnosti	Muškarci proporcija	Žene proporcija	$p(\chi^2)$
sport i rekreacija	0,510490	0,687500	<0,01
učenje, tečajevi, radionice	0,237762	0,522059	<0,01
glazba	0,181818	0,198529	>0,05
putovanja	0,209790	0,194853	>0,05
kultura	0,041958	0,047794	>0,05
kreativno-umjetničke aktivnosti	0,041958	0,106618	<0,05
druženje	0,125874	0,066176	<0,05
udruge	0,083916	0,062500	>0,05
ostalo	0,097902	0,051471	>0,05
sve realizirano	0,055944	0,007353	<0,01
bez odgovora	0,041958	0,003676	<0,01

Socioekonomski status studenata nije se pokazao relevantnim za izbor aktivnosti i korištenje slobodnog vremena na različite prethodno navedene načine.

2.2. Željene aktivnosti studenata u slobodnom vremenu

Sljedeće što nas je zanimalo su aktivnosti kojima bi studenti željeli ispuniti svoje slobodno vrijeme, uz pretpostavku da su svi uvjeti potrebni za realizaciju tih želja ispunjeni. Dakle, čime bi se studenti uistinu željeli baviti bez obzira na realnu mogućnost ostvarenja njihovih želja.

Velika većina studenata upitana za aktivnosti kojima bi se u svom slobodnom vremenu željeli baviti, a zaista se ne bave, iskazuje da postoje neke njihove želje koje nisu realizirali, dok je svega 2,4% studenata mišljenja da su sve svoje želje vezane uz aktivnosti slobodnog vremena već i realizirali (Tablica 9).

Željene, a neostvarene aktivnosti slobodnog vremena studenata najčešće su, u 62,7% ispitanika, vezane uz neku vrstu sporta ili rekreacije. Za njima slijede razni organizirani ili samostalni oblici učenja i usavršavanja; pohađanje tečajeva, seminara, sudjelovanje u radu različitih radionica i sl. - 42,4%. Na 3. mjestu, po učestalosti navođenja su

TABLICA 11. AKTIVNOSTI KOJIMA BI SE STUDENTI ŽELJELI BAVITI S OBZIROM NA STUDIJSKU GRUPU

Željene aktivnosti	Nenastavnička studijska grupa proporcija	Nastavnička studijska grupa proporcija	$p(\chi^2)$
sport i rekreacija	0,687023	0,598592	>0,05
učenje, tečajevi, radionice	0,427481	0,422535	>0,05
glazba	0,183206	0,197183	>0,05
putovanja	0,267176	0,169014	<0,05
kultura	0,022901	0,056338	>0,05
kreativno-umjetničke aktivnosti	0,083969	0,084507	>0,05
druženje	0,083969	0,088028	>0,05
udruge	0,053435	0,077465	>0,05
ostalo	0,045802	0,077465	>0,05
sve realizirano	0,015267	0,028169	>0,05
bez odgovora	0,007634	0,021127	>0,05

TABLICA 12. AKTIVNOSTI KOJIMA BI SE STUDENTI ŽELJELI BAVITI S OBZIROM NA GODINU STUDIJA

Željene aktivnosti	1. stud. god. proporcija	2. stud. god. proporcija	3. stud. god. proporcija	4. stud. god. proporcija	p(χ^2)
sport i rekreacija	0,597561	0,672000	0,600000	0,647059	>0,05
učenje, tečajevi, radionice	0,353659	0,456000	0,466667	0,509804	>0,05
glazba	0,207317	0,232000	0,160000	0,098039	>0,05
putovanja	0,134146	0,208000	0,266667	0,294118	<0,05
kultura	0,024390	0,040000	0,040000	0,137255	<0,01
kreativ.-umjet. aktivnosti	0,060976	0,120000	0,080000	0,078431	>0,05
druženje	0,097561	0,064000	0,120000	0,058824	>0,05
udruge	0,079268	0,056000	0,080000	0,058824	>0,05
ostalo	0,054878	0,104000	0,053333	0,039216	>0,05
sve realizirano	0,042683	0,008000	0,026667	0,000000	>0,05
bez odgovora	0,018293	0,008000	0,013333	0,000000	>0,05

putovanja, izleti i sl., koje navodi 20 % ispitanika, a na 4. mjestu aktivno bavljenje glazbom u vidu sviranja, pjevanja, skladanja, osnivanja glazbenog sastava, u 19,3% ispitanih studenata.

Određivanjem vjerojatnosti korelacije između nezavisnih varijabli i željenih, a neostvarenih aktivnosti slobodnog vremena studenata, spol se opet izdvojio kao najdiskriminativnije obilježje studentske populacije (Tablica 10). Statistički značajni rezultati utvrđeni su za čak šest od jedanaest formiranih kategorija odgovora.

Studentice mnogo češće od svojih kolega iskazuju nerealiziranu želju za bavljenjem određenim sportovima ili rekreacijom u svom slobodnom vremenu (68,8%). Također bi, mnogo češće od studenata, željele biti uključene u razne oblike učenja (52,2%), a češće navode i različite kreativno-umjetničke aktivnosti (10,7%) kao željene u slobodnom vremenu.

Studenti, s druge strane, dvostruko češće od studentica navode želju za izlascima, druženjem, upoznavanjem novih ljudi ili potencijalnih partnerica (12,6%). Osim toga, značajno češće se izjašnjavaju kako nemaju posebnih neostvarenih želja vezanih uz slobodno vrijeme te da su sve svoje želje već realizirali (5,6%), za razliku od studentica koje takav odgovor gotovo i ne navode (tek 0,7%).

Na spomenuto pitanje nije odgovorilo 4,2% studenata, što je značajno više od svega 0,3% studentica koje također nisu odgovorile na postavljeno pitanje.

I studentska grupa utječe na željene slobodnovremenske aktivnosti studenata kada je riječ o putovanjima; studenti nenastavničkih studentskih grupa značajno češće (26,7%) od studenata nastavničkih usmjerenja (16,9%) upitani za željene aktivnosti slo-

bodnog vremena navode putovanja po zemlji i inozemstvu (Tablica 11), što možemo dovesti u vezu s razlikama između studentskih programa (najveću grupu studenata nenastavničkih studentskih usmjerenja čine upravo polaznici studija kulture i turizma).

Godina studija pokazala se značajnom nezavisnom varijablom u slučaju putovanja i kulturnih aktivnosti kao željenih u slobodnom vremenu studenata (Tablica 12).

Iako učestalija putovanja kao neostvarenu želju u slobodnom vremenu navode studenti sa sve četiri godine studija, ipak navedena želja progresivno raste s porastom godina studija te se najčešće javlja upravo na četvrtoj studentskoj godini.

Kad je riječ o željenim kulturnim aktivnostima također se može uočiti spomenuti trend: želja za kulturnim sadržajima u slobodnom vremenu raste s porastom godina studija i daleko je najčešća na četvrtoj studentskoj godini, na kojoj se može uočiti nagli porast.

Kao i u slučaju realiziranih aktivnosti slobodnog vremena, socioekonomski status ispitanika nije se pokazao značajnim prilikom utvrđivanja slobodnovremenskih željenih, ali neostvarenih aktivnosti studenata. Dakle, stvaran i željeni sadržaj slobodnog vremena studenata nije pod značajnijim utjecajem njihovog socioekonomskog statusa.

2.3. Razlozi neostvarenja želja studenata vezanih uz aktivnosti u slobodnom vremenu

Upitani o razlozima nerealizacije svojih želja vezanih uz slobodnovremenske aktivnosti studenti

TABLICA 13: RAZLOZI ZBOG KOJIH SE ŽELJE NISU REALIZIRALE

Razlozi nerealizacije	Navod.	Frek.	Kumul. frek.	%	Kum. %	Rang
materijalni uvjeti	ne	224	224	53,97590	53,9759	1
	da	191	415	46,02410	100,0000	
nema odgovarajuće	ponude	ne	332	332	80,00000	80,0000
	da	83	415	20,00000	100,0000	
nedovoljno slobodnog vremena	ne	252	252	60,72289	60,7229	2
	da	163	415	39,27711	100,0000	
nedostatak samopuzdanja	ne	286	286	68,91566	68,9157	3
	da	129	415	31,08434	100,0000	
udaljenost mjesta stanovanja	ne	400	400	96,38554	96,3855	8
	da	15	415	3,61446	100,0000	
neinformiranost	ne	393	393	94,69880	94,6988	7
	da	22	415	5,30120	100,0000	
zdravstveni problemi	ne	384	384	92,53012	92,5301	6
	da	31	415	7,46988	100,0000	
ostalo	ne	381	381	91,80723	91,8072	5
	da	34	415	8,19277	100,0000	
sve realizirano	ne	404	404	97,34940	97,3494	9
	da	11	415	2,65060	100,0000	
bez odgovora	ne	406	406	97,83133	97,8313	10
	da	9	415	2,16867	100,0000	

su navodili različite odgovore koji su kvalitativnom analizom reducirani te svedeni na deset kategorija odgovora tj. razloga.

Najčešće spominjani razlog neostvarenja vlastitih želja (Tablica 13) je nedostatak materijalnih sredstava, tj. nedostatak novca ili potrebne opreme, kojeg kao odgovor navodi čak 46% studenata.

Sljedeći razlog po učestalosti navođenja je nedostatak slobodnog vremena za bavljenje željenim aktivnostima, preokupiranost studijskim obvezama i sl., a navodi ga gotovo 40% studenata.

Oko trećine ispitanih studenata tj. 31,1% navodi razne odgovore kao što su: nedostatak samopouzdanja, hrabrosti, volje, nedostatak podrške od strane obitelji ili partnera, strah od neuspjeha, neodlučnost, lijenost i sl., svedene pod zajednički nazivnik nedostatak samopouzdanja.

Dio studenata (20%) navodi kako u mjestu studiranja ili mjestu stanovanja nema odgovarajuće ponude slobodnovremenskih sadržaja koji su njima zanimljivi.

TABLICA 14. RAZLOZI ZBOG KOJIH SE ŽELJE NISU REALIZIRALE S OBZIROM NA SPOL

Razlozi nerealizacije	Muškarci proporcija	Žene proporcija	p(χ^2)
materijalni uvjeti	0,447552	0,466912	>0,05
nema odgovarajuće ponud	0,146853	0,227941	<0,05
nedovoljno slobodnog vremena	0,293706	0,444853	<0,01
nedostatak samopuzdanja	0,307692	0,312500	>0,05
udaljenost mjesta stanovanja	0,027972	0,040441	>0,05
neinformiranost	0,020979	0,069853	<0,05
zdravstveni problemi	0,041958	0,091912	>0,05
ostalo	0,048951	0,099265	>0,05
sve realizirano	0,062937	0,007353	<0,05
bez odgovora	0,041958	0,011029	<0,05

TABLICA 15. RAZLOZI ZBOG KOJIH SE ŽELJE NISU REALIZIRALE S OBZIROM NA STUDIJSKU GRUPU

Razlozi nerealizacije	Nenastavnička studijska grupa proporcija	Nastavnička studijska grupa proporcija	$p(\chi^2)$
materijalni uvjeti	0,541985	0,422535	<0,05
nema odgovarajuće ponud	0,198473	0,200704	>0,05
nedovoljno slobodnog vrem.	0,389313	0,394366	>0,05
nedostatak samopuzdanja	0,305344	0,313380	>0,05
udaljenost mjesta stanov.	0,030534	0,038732	>0,05
neinformiranost	0,045802	0,056338	>0,05
zdravstveni problemi	0,022901	0,098592	<0,01
ostalo	0,076336	0,084507	>0,05
sve realizirano	0,015267	0,031690	>0,05
bez odgovora	0,015267	0,024648	>0,05

Na pojedine razloge zbog kojih studenti nisu realizirali svoje želje vezane uz aktivnosti slobodnog vremena utječe više praćenih nezavisnih varijabli (Tablice 14 do 17) od kojih se opet značajnošću utječaja ističe spol ispitanika (Tablica 14).

Studentice daleko češće od studenata navode da nemaju dovoljno slobodnog vremena i da su pretjerano zauzete studijskim obvezama i ostalim poslovima (44,5%). Također mnogo češće od svojih kolega navode kako nema odgovarajuće ponude slobodno-vremenskih aktivnosti (22,8%) te da o eventualnim događanjima i mogućim aktivnostima slobodnog vremena nisu adekvatno informirane (oko 7%).

Studenti mnogo češće navode kako su sve svoje želje već realizirali (6,3%) te češće od studentica ne odgovaraju na postavljeno pitanje (4,2%).

Studenti nenastavničkih studijskih grupa, češće od svojih kolega nastavničkih usmjerenja, kao razloge neostvarenja svojih želja navode neadekvatne materijalne uvjete (54,2%), dok studenti nastavničkih studijskih grupa, daleko češće od svojih kolega, ističu zdravstvene probleme (9,9%).

Godina studija studenata utječe na učestalost navođenja materijalnih uvjeta kao odlučujućih za nerealizaciju želja vezanih uz aktivnosti slobodnog vremena: s porastom godine studija, idući od prve do četvrte studijske godine, progresivno raste pridavanje važnosti materijalnom faktoru.

Socioekonomski status studenata također ima značajnog utjecaja na razloge neostvarenja želja vezanih uz aktivnosti slobodnog vremena kada su u pitanju materijalni uvjeti; studenti ispodpro-

TABLICA 16. RAZLOZI ZBOG KOJIH SE ŽELJE NISU REALIZIRALE S OBZIROM NA GODINU STUDIJA

Razlozi nerealizacije	1. stud. god. proporcija	2. stud. god. proporcija	3. stud. god. proporcija	4. stud. god. proporcija	$p(\chi^2)$
materijalni uvjeti	0,371951	0,464000	0,560000	0,588235	<0,01
nema odgovarajuće ponud	0,164634	0,232000	0,240000	0,176471	>0,05
nedovoljno slobod. vrem.	0,390244	0,392000	0,373333	0,431373	>0,05
nedostatak samopuzdanja	0,274390	0,376000	0,333333	0,235294	>0,05
udaljenost mjesta stanova.	0,060976	0,024000	0,013333	0,019608	>0,05
neinformiranost	0,060976	0,080000	0,026667	0,000000	>0,05
zdravstveni problemi	0,060976	0,120000	0,066667	0,019608	>0,05
ostalo	0,079268	0,064000	0,120000	0,078431	>0,05
sve realizirano	0,048780	0,008000	0,026667	0,000000	>0,05
bez odgovora	0,030488	0,008000	0,013333	0,039216	>0,05

TABLICA 17. RAZLOZI ZBOG KOJIH SE ŽELJE NISU REALIZIRALE S OBZIROM NA SOCIOEKONOMSKI STATUS

Razlozi nerealizacije	Ispodprosj. SES proporcija	Prosječ. SES proporcija	Iznadprosj. SES proporcija	$p(\chi^2)$
materijalni uvjeti	0,729730	0,461538	0,264151	<0,05
nema odgovarajuće ponud	0,081081	0,203077	0,264151	>0,05
nedovoljno slobodnog vremena	0,378378	0,406154	0,320755	>0,05
nedostatak samopuzdanja	0,351351	0,310769	0,283019	>0,05
udaljenost mjesta stanovanja	0,027027	0,036923	0,037736	>0,05
neinformiranost	0,054054	0,049231	0,075472	>0,05
zdravstveni problemi	0,027027	0,086154	0,037736	>0,05
ostalo	0,054054	0,073846	0,150943	>0,05
sve realizirano	0,027027	0,027692	0,018868	>0,05
bez odgovora	0,000000	0,024615	0,018868	>0,05

sječnog socioekonomskog statusa daleko češće (73%) od svojih kolega prosječnog (46,2%), a posebice iznadprosječnog socioekonomskog statusa (26,4%), neadekvatne materijalne uvjete navode kao razlog nerealizacije svojih želja. Dakle, pridavanje važnosti materijalnim uvjetima u ovom slučaju progresivno raste s padom razine socioekonomskog statusa, pa možemo kazati da je uočeni odnos između stupnja socioekonomskog statusa i navođenja materijalnih uvjeta kao odlučujućih za nerealizaciju željenih aktivnosti slobodnog vremena studenata obrnuto proporcionalan.

3. Zaključna razmatranja

Iznimno je veliki potencijal slobodnovremenskih aktivnosti na razvoj čovjeka i bogatstvo njegova života. Kako bi se aktivnosti doista pravilno odabirale i kako bi bile u funkciji čovjekova zdravog razvoja, potrebno je osigurati niz objektivnih i subjektivnih okolnosti tj. uvjeta; od ranog odgojnog djelovanja na pojedinca s ciljem stjecanja samopouzdanja, razvoja pozitivnih potreba i interesa, sposobnosti, stvaranja svijesti i kulture aktivnog korištenja slobodnog vremena i sl. do ostvarivanja uvjeta za organizirano provođenje slobodnog vremena s odgovarajućim stručnim kadrom, ali i poboljšanja općih životnih uvjeta i prilika u društvu.

Na osnovi dobivenih rezultata istraživanja sadržaja slobodnog vremena studenata, tj. stvarnih i željenih aktivnosti kojima ga studenti ispunjavaju te razloga zbog kojih svoje želje nisu realizirali, odbacujemo nultu hipotezu i izvodimo sljedeće zaključke.

Aktivnosti kojima studenti najčešće ispunjavaju svoje slobodno vrijeme, prema učestalosti navođenja, su: 1. druženje s prijateljima, partnerom, sa susjedima i rođacima; 2. praćenje TV i radio-programa, slušanje glazbe; 3. šetnje gradom ili prirodom; 4. čitanje knjiga, časopisa, dnevnog tiska, stripova i sl.; 5. bavljenje sportom i rekreacijom.

Kada je riječ o sadržajima slobodnog vremena studenata, spol se izdvaja kao najdiskriminativnije obilježje studentske populacije, što je u skladu s razlikama u interesima između pripadnika različitog spola. Studenti značajno češće slobodno vrijeme ispunjavaju aktivnostima vezanim uz sport i rekreaciju, kompjutor i internet te drogu i alkohol, dok studentice češće od svojih kolega slobodno vrijeme provode u druženju, šetnji te češće čitaju. Studenti nastavničkih studijskih usmjerenja mnogo češće od studenata nenastavničkih usmjerenja svoje slobodno vrijeme ispunjavaju kulturnim sadržajima, a što, pretpostavljamo, proizlazi iz razlika između studijskih programa tj. specifičnosti interesa i afiniteta studenata nastavničkih usmjerenja. Studenti 3. i 4. godine slobodno vrijeme češće provode uz kompjutor i internet, dok su kulturni sadržaji češći u slobodnovremenskim aktivnostima studenata 2. studijske godine. Socioekonomski status nije se pokazao značajnim kod odabira aktivnosti slobodnog vremena studenata.

Najčešće navodene željene aktivnosti slobodnog vremena studenata su: 1. sport i rekreacija; 2. organizirano ili samostalno učenje, sudjelovanje u radu raznovrsnih radionica, tečajeva i sl.; 3. putovanja; 4. aktivno bavljenje glazbom. Tek neznatan dio ispitanika nema neostvarenih aktivnosti slobodnog

vremena, već smatraju kako su sve svoje želje vezane uz slobodnovremenske aktivnosti realizirali.

I u ovom slučaju spol ispitanika pokazao se vrlo značajnim čimbenikom željenih slobodnovremenskih aktivnosti; studentice bi se u slobodnom vremenu željele baviti sportom i rekreacijom, učenjem te kreativno-umjetničkim aktivnostima (npr. slikanje, crtanje, pisanje, fotografiranje, izrada rukotvorina, modelarstvo), dok bi studenti radije slobodno vrijeme provodili u druženju i zabavi s prijateljima, stjecanju novih poznanstava, upoznavanju potencijalnih partnerica te češće smatraju da su sve svoje želje vezane uz aktivnosti slobodnog vremena već ostvarili. Studenti nenastavničkih studijskih grupa (među kojima su najbrojniji upravo studenti studija kulture i turizma) češće od studenata nastavničkih usmjerenja iskazuju nerealiziranu želju za putovanjima po zemlji i inozemstvu. Studenti 4. godine studija mnogo češće od studenata na nižim studijskim godinama, u slobodnom vremenu priželjkuju također više putovanja, ali i kulturnih sadržaja, pri čemu je zamijećeno da učestalost navođenja spomenutih želja s porastom godine studija progresivno raste. Socioekonomski status studenata nije se pokazao relevantnim, što znači da su studenti prilično jedinstveni u iskazivanju željenih aktivnosti slobodnog vremena, na koje socioekonomski status nema značajnijeg utjecaja.

Prilikom utvrđivanja *razloga neostvarenja želja studenata* vezanih uz aktivnosti slobodnog vremena kao najznačajniji izdvojila su se sljedeća četiri: 1. neadekvatni materijalni uvjeti (nedostatak novčanih sredstava, potrebite opreme); 2. nedostatak slobodnog vremena (preokupiranost studijskim i ostalim obvezama); 3. nedostatak samopouzdanja, hrabrosti, volje, nedostatak podrške obitelji i partnera, strah od neuspjeha, nedostatak zainteresiranih poznatih osoba i sl.; 4. neodgovarajuća ponuda slobodnovremenskih aktivnosti (sadržaja).

Studentice daleko češće od studenata kao osnovne razloge navode nedostatak slobodnog vremena, neodgovarajuću ponudu i neinformiranost. Za razliku od njih studenti mnogo češće navode kako su sve svoje želje vezane uz aktivnosti slobodnog vremena već realizirali. Neadekvatne materijalne uvjete značajno češće navode studenti nenastavničkih studijskih grupa, dok studenti nastavničkih usmjerenja mnogo češće navode razloge vezane uz zdravstvene poteškoće i nepostojanje potrebitih predispozicija (čega su možda i svjesniji s

obzirom na programe svojih studijskih grupa). Idući od 1. prema 4. godini studija progresivno raste pridavanje važnosti materijalnom faktoru, dok je u slučaju socioekonomskog statusa i isticanja neadekvatnih materijalnih uvjeta kao odlučujućeg razloga nerealizacije željenih aktivnosti slobodnog vremena — obrnuto proporcionalan; s porastom razine socioekonomskog statusa studenata opada učestalost isticanja materijalnog faktora kao ključnog razloga neostvarenja želja. Socioekonomski status jedino se prilikom određivanja razloga nerealizacije željenih aktivnosti pokazao značajnim, što ne treba čuditi jer, kao što smo istaknuli, studenti upravo materijalne uvjete navode kao ključne za realizaciju želja, a najčešće navođeni željeni sadržaji slobodnog vremena studenata zaista i iziskuju veće materijalne izdatke za razliku od najčešćih sadržaja kojima studenti realno ispunjavaju svoje slobodno vrijeme. Iako su studenti jedinstveni kod navođenja realiziranih i željenih aktivnosti slobodnog vremena, na koje značajnije ne utječe njihov socioekonomski status, ipak se on pokazuje značajnim za ostvarenje željenih aktivnosti slobodnog vremena, pri čemu se opet može uočiti visok stupanj slaganja među studentima.

Slobodno vrijeme, koje mora biti oslobođeno pritisaka, prisile, grube kontrole, dakle zaista i slobodno, ispunjeno sadržajima koji čovjeka opuštaju, usrećuju, izgrađuju, omogućuje mladom čovjeku da otkrije svoje skrivene potencijale, oformi interese, razvije sposobnosti, stječe nova znanja, a ponekad ga usmjeravaju i u odabiru budućeg zanimanja. Studenti bi sami, prije svega, trebali na kvalitetan način koristiti svoje slobodno vrijeme, a kao budućí nositelji odgojno-obrazovnog procesa biti će u poziciji utjecati i na slobodnovremenske aktivnosti svojih učenika. Ne može se dovoljno naglasiti značaj pravodobnog formiranja kulture konstruktivnog provođenja slobodnog vremena djece i mladih. Te bi svoje odgojne zadaće studenti trebali biti svjesni.

Slobodno vrijeme predstavlja bitnu potrebu, pa čak i, svjesni njegove važnosti, obvezu i nužnost — da ga što bolje osmislimo i iskoristimo. Istraživanjima fenomena slobodnog vremena korak smo bliže širenju spoznaje o važnosti njegove organizacije, odabira aktivnosti, značaju njegova odgojnog utjecaja, ali i razmišljanjima u smjeru humanije i kreativnije odgojne atmosfere, da bi uvažavanjem spoznaja iz ovog područja odgoj i obrazovanje što je moguće više učinili osobnim zadovoljstvom.

Literatura

- Delors, J. (1998), Učenje — blago u nama. Izvješće UNESCO-ou Međunarodnog povjerenstva za razvoj obrazovanja za 21. stoljeće. Zagreb: Educa.
- Fitzgerald, M., Joseph, A. P., Hayes, M., O'Regan, M. (1995), Leisure activities of adolescent schoolchildren. *Journal of Adolescence*, 18, 349 — 358.
- Garton, A. F., Pratt, C. (1991), Leisure activities of adolescent school students: predictors of participation and interest. *Journal of Adolescence*, 14, 305 — 321.
- Ilišin, V. (1990), Slobodno vrijeme i struktura interesa. Oglеди o omladini osamdesetih. Zagreb: Institut za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu — IDIS, str. 61 — 109.
- Ilišin, V. (2002), Interesi i slobodno vrijeme mladih. Mladi uoči trećeg milenija. Zagreb: Biblioteka znanost i društvo, str. 269 — 302.
- Janković, V. (1973), Slobodno vrijeme u suvremenoj pedagoškoj teoriji i praksi. Zagreb: PKZ.
- Jašović, Ž. (1974), Slobodno vreme i prestupničko ponašanje mladih. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.
- Jerbić, V. (1973), Funkcije slobodnog vremena djece i omladine. Zagreb: Centar za vanškolski odgoj saveza društva Naša djeca SR Hrvatske.
- McHale, S. M., Crouter, A. C., Tucker, C. J. (2001), Free-Time Activities in Middle Childhood: Links with Adjustment in Early Adolescence. *Child Development*, 72 (6), 1764 — 1778.
- Previšić, V. (2000), Slobodno vrijeme između pedagogijske teorije i odgojne prakse. *Napredak*, 141 (4), 403 — 525.
- Shaw, S. M., Caldwell, L. L., Kleiger, D. A. (1996), Boredom, Stress and Social Control in the Daily Activities of Adolescents. *Journal of Leisure Research*, 28 (4), 274 — 292.
- Vrkić Dimić, J. (2004), Slobodno vrijeme studenata: organizacija, sadržaji i provođenje. Neobjavljeni magistarski rad obranjen na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.
- Vukasović, A. (2000), Sve veća važnost odgoja u slobodnom vremenu. *Napredak*, 141 (4), 448 — 457.